

Briuselis, 2020 10 20
COM(2020) 661 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

**Trečioji kovos su prekyba žmonėmis pažangos ataskaita, kaip reikalaujama pagal
direktyvos 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų
apsaugos 20 straipsnį**

{SWD(2020) 226 final}

I. Įvadas

Visuomenės apsauga nuo organizuoto nusikalstamumo ir visų pirma kova su prekyba žmonėmis yra vienas iš ES saugumo sąjungos strategijos prioritetų¹. Direktyvos 2011/36/ES² (Kovos su prekyba žmonėmis direktyva) 20 straipsnyje numatyta kas dvejus metus rengiama pažangos, padarytos kovojant su prekyba žmonėmis, ataskaita.

Prekyba žmonėmis yra labai pelningas nusikaltimas, nusikaltėliams duodantis milžinišką pelną, bet labai brangiai kainuojantis visuomenei. Konservatyviais apytikriais skaičiavimais, pasaulinis metinis pelnas iš prekybos žmonėmis siekia 29,4 mlrd. EUR³. Bendros prekybos žmonėmis sąnaudos Europos Sąjungoje per vienus metus apytikriai siekia 2,7 mlrd. EUR. Taip yra dėl papildomų paslaugų teisėsaugos, sveikatos ir socialinės apsaugos srityse, ekonomikoje neatlikto darbo, prarastos gyvenimo kokybės ir kovos su prekyba žmonėmis veiklos koordinavimo⁴. Šios išlaidos atsiranda dėl sunkių prekiautojų žmonėmis daromų moterų, vyrų, mergaičių ir berniukų teisių pažeidimų ir jas mūsų visuomenė ir toliau moka, nes prekyba žmonėmis tebeklesti.

Nusikaltėliai pasinaudojo per COVID-19 pandemiją atsiradusiomis galimybėmis gauti didelį pelną ir suintensyvinti nusikalstamą veiklą. Jie pakeitė veiklos metodus ir vis dažniau reklamuoja savo aukas internete arba išnaudoja jas privačiuose objektuose. Nors viso pandemijos poveikio išmatuoti dar negalima, aišku, kad krizė sukėlė neeilinių problemų, neproporcingai paveikė pažeidžiamiausius asmenis ir padidino žmonių riziką būti įtrauktiems į prekybą žmonėmis, įskaitant prekybą moterimis ir vaikais. Pilietinės visuomenės organizacijos, tarptautinės organizacijos ir ES agentūros išsakė susirūpinimą dėl vėluojančio aukų tapatybės nustatymo, trukdančio jiems įgyvendinti teisę kreiptis į teismą ir gauti pagalbą bei paramą⁵.

¹ COM(2020) 605 final, <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-eu-security-union-strategy.pdf>

² OL 101, 2011 4 15, p. 1.

³ Europol (2015), „PŽP finansinis verslo modelis“ (*The THB financial business model*), Haga. <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/trafficking-in-human-beings-financial-business-model>

⁴ Europos Komisija, „Prekybos žmonėmis ES ekonominių, socialinių ir žmoniškųjų sąnaudų tyrimas“ (*Study on the economic, social and human costs of trafficking in human beings within the EU*, 2020)

⁵ „Kaip apribojimai dėl COVID-19 ir ekonominės pasekmės gali daryti poveikį neteisėtam migrantų gabenimui į Europą ir Šiaurės Ameriką ir tarpvalstybinei prekybai žmonėmis“ (*How Covid-19 restrictions and the economic consequences are likely to impact migrant smuggling and cross-border trafficking in persons to Europe and North America*), tyrimo santrauka, Jungtinių Tautų narkotikų kontrolės ir nusikalstamumo prevencijos biuras (UNODC), <https://www.unodc.org/islamicropublicofiran/en/how-covid-19-restrictions-and-the-economic-consequences-are-likely-to-impact-migrant-smuggling-and-cross-border-trafficking-in-persons-to-europe-and-north-america.html>; ESBO Specialiojo atstovo kovai su prekyba žmonėmis pareiškimas dėl būtinumo stiprinti kovos su prekyba žmonėmis pastangas krizės laikotarpiu; „COVID-19 pandemija ir jos poveikis prekybos žmonėmis aukoms ir asmenims, išsigelbėjusiems nuo prekybos žmonėmis“ (*COVID-19 pandemic and its impact for victims and survivors of trafficking in persons*), UNODC, https://icat.network/sites/default/files/28%20April_COVID%20ICAT%20webstory%20and%20list%20of%20resources%20%283%29.pdf; Pilietinės visuomenės organizacijos išdėstė susirūpinimą savo įnašuose į rengiamą Trečiąją pažangos ataskaitą.

Europos Sąjungos teisėsaugos bendradarbiavimo agentūra (Europolas) įspėja, jog tikėtina, kad po ekonomikos nuosmukio daugės prekybos žmonėmis atvejų, nes įvykus ekonomikos nuosmukiui pradėjo augti nedarbas ir galima tikėtis, kad prekybos žmonėmis paklausa darbo ir seksualinio išnaudojimo tikslais didės. Jau nekalbant apie tradicines išnaudojimo sritis (prostituciją, elgetavimą ir vagystes, tekstilės ir žemės ūkio sektorius), prekyba žmonėmis vis didesnę poveikį daro tokiems sektoriams kaip turizmas, aprūpinimas maistu ir gėrimais, slauga ir namų ūkio paslaugos. Ilgalaikę žalą patiria ne tik prekybos žmonėmis aukos – dėl ekonomikos krizės žlugus mažesnes pelno maržas turintiems verslams, rinka liks atvira tiems, kurie disponuoja neteisėta arba pigia darbo jėga⁶.

Prekyba žmonėmis yra itin sunkus nusikaltimas, uždraustas ES pagrindinių teisių chartijoje kaip šiurkštus pagrindinių teisių pažeidimas⁷. Organizuotos nusikalstamos grupės dalyvauja prekyboje žmonėmis seksualinio išnaudojimo arba išnaudojimo darbe tikslais, taip pat išnaudojimo elgetavimui ir nusikaltimams daryti tikslais. Prekybos žmonėmis tinklai dažnai būna įsitraukę į kitų formų nusikalstamumą, pvz., neteisėtą migrantų gabenimą, prekybą narkotikais, prekių kontrabandą, turto prievartavimą, pinigų plovimą, dokumentų klastojimą, sukčiavimą mokėjimo kortelėmis ir turtinius nusikaltimus (pvz., vagystes), arba su tokiais nusikaltimais susiję.

Šioje ataskaitoje: i) nustatomos pagrindinės kovos su prekyba žmonėmis tendencijos ir aptariamos problemos, ii) pateikiama statistinių duomenų analizė ir iii) bendrai išdėstomi kovos su prekyba žmonėmis veiksmų rezultatai. Ataskaita papildoma Komisijos tarnybų darbinio dokumentu, kuriame pateikiama išsami, visapusiška ir pagrįsta informacija. Ir ataskaita, ir Komisijos tarnybų darbinis dokumentas grindžiami:

- nacionalinių pranešėjų ar lygiaverčiais mechanizmais, numatytais Kovos su prekyba žmonėmis direktyvos 19 ir 20 straipsniuose, pateikta informacija;
- pilietinės visuomenės organizacijų, dalyvaujančių ES pilietinės visuomenės kovos su prekyba žmonėmis platformoje ir ES pilietinės visuomenės e. platformoje, įnašais ir
- atitinkamų ES agentūrų įnašais⁸.

Šioje ataskaitoje taip pat buvo atsižvelgta į informaciją, gautą iš Europos Parlamento ir Tarybos, taip pat iš tarptautinių ir regioninių organizacijų. Suinteresuotosios šalys

⁶ Europolas, „Platesnis žvilgsnis į pandemiją. Kaip COVID-19 paveiks sunkių ir organizuotų nusikaltimų panoramą ES“ (*Beyond the pandemic – How Covid-19 will shape the serious and organized crime landscape in the EU*), 2020 m. balandžio 30 d.

⁷ Žr. SESV 83 straipsnio 2 dalį ir ES pagrindinių teisių chartijos 5 straipsnio 3 dalį.

⁸ Dešimt ES agentūrų, pasirašiusių 2018 m. Bendrą pareiškimą dėl išipareigojimo bendradarbiauti sprendžiant prekybos žmonėmis problemą: Europos prieglobsčio paramos biuras (EASO), Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra, Europos Sąjungos teisėsaugos bendradarbiavimo agentūra (Europolas), Europos Sąjungos bendradarbiavimo baudžiamosios teisenos srityje agentūra (Eurojustas), Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondas (EUROFOUND), Europos Sąjungos teisėsaugos mokymo agentūra (CEPOL), Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centras (EMCDDA), Europos didelės apimties IT sistemų laisvės, saugumo ir teisingumo erdvėje operacijų valdymo agentūra („eu-LISA“), Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūra (FRONTEX) ir Europos lyčių lygybės institutas (EIGE).

išsamiau negu rengiant praėjusią ataskaitą pranešė apie kovos su prekyba žmonėmis veiksmų rezultatus ir apie šių veiksmų poveikį⁹.

II. PREKYBOS ŽMONĖMIS TENDENCIJOS EUROPOS SĄJUNGOJE IR NUSTATYTOS PROBLEMOS

Prekybos žmonėmis reiškiniui būdingos tam tikros pasikartojančios tendencijos, naujos problemos ir besiformuojančios tendencijos. Bendras registruotų nukentėjusiųjų skaičius – **14 145**¹⁰, kurį ES valstybės narės nurodė dvejų metų (2017 ir 2018) ataskaitose, palyginti su ankstesniu ataskaitiniu laikotarpiu, yra didesnis.¹¹ Tikėtina, **kad tikrasis nukentėjusiųjų skaičius yra gerokai didesnis** negu pranešama, nes daugelis nukentėjusiųjų tebėra nenustatomi. Palyginti su dideliu nukentėjusiųjų skaičiumi, baudžiamojo persekiojimo atvejų ir nusikaltėlių atžvilgiu priimtų apkaltinamųjų nuosprendžių skaičius tebėra mažas. Beveik pusė visų prekybos žmonėmis aukų Europos Sąjungoje yra ES piliečiai. **Prekybos žmonėmis aukų pervežimas jų gyvenamosios vietos valstybių narių viduje tebėra plačiai paplitęs ir apima daugiau negu trečdalį visų ES prekybos žmonėmis aukų.**

Pagrindinės penkios ES šalys pagal prekybos žmonėmis aukų pilietybę, vertinant absoliučiais skaičiais, buvo Rumunija, Vengrija, Prancūzija, Nyderlandai ir Bulgarija. **Pagrindinės penkios ES nepriklausančios šalys pagal Europos Sąjungoje vykdomos prekybos žmonėmis aukų pilietybę** buvo Nigerija, Kinija, Ukraina, Marokas ir Indija.

Seksualinis išnaudojimas tebėra plačiausiai paplitęs prekybos žmonėmis tikslas Europos Sąjungoje. Buvo pranešta, kad keliuose valstybėse narėse padaugėjo prekybos žmonėmis išnaudojimui darbe atvejų. Beveik **trys ketvirtadaliai visų nukentėjusiųjų Europos Sąjungoje buvo moterys** (moterys ir mergaitės), daugiausia vežamos seksualiniam išnaudojimui. Nuo 2008 m., kai ES pradėjo rinkti duomenis apie prekybą žmonėmis, moterys ir mergaitės nuolat sudarė prekybos žmonėmis aukų daugumą. Nemažą aukų skaičių Europos Sąjungoje ir toliau sudaro **vaikai**. Dauguma nukentėjusių vaikų buvo ES pilietės mergaitės, vežamos seksualiniam išnaudojimui.

Prekybos žmonėmis tinklai tampa vis profesionalesni ir labiau kvalifikuoti. Prekyboje žmonėmis dalyvaujančios organizuotos nusikalstamos grupės turi gerai struktūrizuotus nusikaltėlių tinklus, veikia tarptautiniu mastu ir kai kuriais atvejais turi tarpvalstybinių pagalbininkų ir specializuotų grupių rezervą. Augantis nusikaltėlių piktnaudžiavimas informacinėmis technologijomis kelia susirūpinimą ir yra problema valdžios institucijoms, kovojančioms su prekyba žmonėmis.

⁹ Ši ataskaita apima dvejų metų – 2017–2018 m. – 27 ES valstybių narių statistinius duomenis. Visi 28 ES valstybių narių pateikti statistiniai duomenys yra įtraukti į Komisijos tarnybų darbinį dokumentą „Prekybos žmonėmis duomenų ES rinkimas“ (*Data collection on trafficking in human beings in the EU*, 2020).

¹⁰ Sąvoka „prekybos žmonėmis aukos“ šioje ataskaitoje reiškia registruotus nukentėjusiuosius, t. y. oficialiai nustatytus ir (arba) įtariamus nukentėjusiuosius nacionaliniame kontekste.

¹¹ 2015 ir 2016 m. – 13 461 nukentėjusysis 27 ES valstybėse narėse

2.1. Prekyba žmonėmis seksualinio išnaudojimo tikslais

Prekyba žmonėmis seksualiniam išnaudojimui yra smurto prieš moteris forma¹² ir išsiskiriantis lyčių nelygybės aspektas. Seksualinis išnaudojimas nuo 2008 m. tebėra plačiausiai paplitusi prekybos žmonėmis forma Europos Sąjungoje. 60 proc. aukų vežama seksualiniam išnaudojimui, daugiau negu pusė jų yra ES piliečiai. Daugiau negu 90 proc. seksualiniam išnaudojimui vežamų nukentėjusiųjų yra moterys, šis faktas išryškina lytinį nusikaltimo aspektą. Moterys ir mergaitės iki šiol yra dauguma visų formų išnaudojimui vežamų aukų. Šias tendencijas nuolat pabrėžia valstybės narės, pilietinės visuomenės organizacijos ir ES agentūros. Didelės rizikos aplinka yra, be kita ko, prostitucija, eskorto agentūros ir paslaugos, masažo paslaugos, barai ir naktiniai klubai. Pilietinės visuomenės organizacijos praneša, kad daugėja prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui internetu ir naujomis technologinėmis priemonėmis, kuriomis naudojantis verbuojamos ir parduodamos aukos, daugiausia moterys ir mergaitės, taip pat viliojami vaikai.

Dauguma valstybių narių praneša apie konkrečias priemones, kurių buvo imtasi siekiant kovoti su pagrindinėmis ir besiformuojančiomis prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui tendencijomis. Tai, be kita ko, yra nukentėjusiųjų nustatymas ir parama jiems teikiant tokias socialinės paramos paslaugas kaip prostitucijai išnaudotų prekybos žmonėmis aukų pasitraukimo strategijos¹³, socialinė ir profesinė jų reintegracija¹⁴ ar lytinės sveikatos priežiūros paslaugos. Kitos priemonės skirtos didelės rizikos sektoriams ir didelės rizikos grupėms (pažeidžiamiesiems vaikams, marginalizuotų romų bendruomenių žmonėms, migrantams ir pabėgėliams), pagal jas numatyta operatyvinė veikla, pvz., nusikalstamų veikų tyrimai, atsargus sekimas, interneto stebėseną, informuotumo didinimo kampanijos, švietimas ir mokymas, instituciniai ir politikos pokyčiai. Kai kurios valstybės narės priėmė teisės aktus, kuriais kriminalizuojamas naudojimas seksualiniam išnaudojimui skirtos prekybos žmonėmis aukų paslaugomis, ėmėsi prevencinių priemonių paklausai mažinti¹⁵ ir kovos su smurtu dėl lyties priemonių¹⁶. Taip pat pranešama apie ES lygmens tarpvalstybinį bendradarbiavimą, ypač padedant Europos Sąjungos teisėsaugos bendradarbiavimo agentūrai (Europolui) ir Europos Sąjungos bendradarbiavimo baudžiamosios teisenos srityje agentūrai (Eurojustui). ES

¹² Kova su smurtu prieš moteris ir parama nukentėjusiesiems yra vienas iš pagrindinių Komisijos prioritetų. 2020–2025 m. Europos lyčių lygybės strategijoje pateikiami politikos tikslai ir veiksmai, kaip nutraukti smurtą prieš moteris. Svarbiu Komisijos prioritetu ir toliau laikytinas ES prisijungimas prie Europos Tarybos konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo. Jeigu ES prisijungimas liktų užblokuotas, Komisija pasiūlys priemonę, kaip pasiekti tuos pačius tikslus, kurie numatyti Stambulo konvencijoje. 2020 m. rugsėjo 16 d. Pirmininkė U. von der Leyen paskelbė, kad Komisija ketina pateikti pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto, kaip užkirsti kelią konkrečioms smurto dėl lyties formoms ir su jomis kovoti. Teisėkūros iniciatyvos tikslas bus toks pat kaip Konvencijos: užtikrinti, kad ES valstybės narės taikytų veiksmingas priemones (ES kompetencijos srityse), kuriomis bus siekiama užkirsti kelią smurtui prieš moteris ir su juo kovoti.

¹³ Pavyzdžiui, Prancūzijoje, Airijoje, Maltoje.

¹⁴ Pavyzdžiui, Ispanijoje ir Prancūzijoje.

¹⁵ Pavyzdžiui, Airijos Nacionalinės policijos apsaugos tarnybos biuras, bendradarbiaudamas su NVO, organizuoja mokymo ir informuotumo didinimo priemones, kuriomis siekiama nustatyti seksualiniam išnaudojimui skirtos prekybos žmonėmis aukas ir nukreipti jas į atitinkamas tarnybas.

¹⁶ Tai yra, pavyzdžiui, mokymo ir informuotumo didinimo priemonės, skirtos teisėsaugos specialistams, arba švietimas apie įvairių formų smurtą dėl lyties, taip pat politines ir teisėkūros tendencijas, susijusias su smurtu dėl lyties.

agentūros ir toliau padeda valstybėms narėms imtis veiksmų, be kita ko, skelbdamos gaires¹⁷ arba organizuojamos mokymus.

Nepaisant šių konkrečių pastangų, pilietinės visuomenės organizacijos ir toliau pabrėžia, kad Europos Sąjungoje nepakankamai dėmesio skiriama prekybai žmonėmis seksualinio išnaudojimo tikslais, t. y., be kita ko, tyrimams ir šio nusikaltimo lyčių aspektui.

2.2. Prekyba žmonėmis išnaudojimo darbe tikslais

Kelios valstybės narės ir pilietinės visuomenės organizacijos praneša, kad daugėja prekybos žmonėmis išnaudojimui darbe atvejų. **15 proc. visų aukų** buvo vežama šios formos išnaudojimui. Iš ataskaitų matyti, kad aukos buvo išnaudojamos žemės ūkio sektoriuje (įskaitant sezoninį darbą), privačiose įdarbinimo agentūrose, statybos pramonėje, apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų sektoriuje, valymo paslaugų sektoriuje, namų ūkio darbų, priežiūros paslaugų, slaugos namų, visą parą dirbančių parduotuvių, barų, automobilių plovyklų, atliekų surinkimo ir perdirbimo verslo, miškininkystės, tekstilės ir drabužių, maisto gamybos ir perdirbimo bei pakavimo sektoriuose.

Nuo išnaudojimo darbe daugiausia nukenčia **vyrų (68 proc.)**, nors **tam tikruose sektoriuose**, ypač namų ūkio darbų, priežiūros veiklos arba valymo paslaugų sektoriuose, **nuo jo daugiausia nukenčia moterys**. Be to, valstybės narės pranešė, kad išnaudojimo darbe tikslais vykdomos prekybos žmonėmis **aukomis vis dažniau tampa vaikai**.

Specialūs veiksmai, kuriais kovojama su išnaudojimo darbe tikslais vykdoma prekyba žmonėmis ir siekiama geriau nustatyti aukas, suteikė darbo inspekcijoms galimybes atlikti intensyvesnius patikrinimus, apimančius tvirtesnę bendradarbiavimą su teisėsauga. Valstybės narės praneša, kad jos organizuoja tikslinius mokymo kursus darbo ir socialinės srities inspektoriams, teisėsaugos specialistams, teismams, teisininkams, socialiniams darbuotojams, muitinėms, diplomatams ir konsuliniais pareigūnams, imigracijos institucijoms, švietimo sektoriaus, įdarbinimo agentūrų ir prieglaudų darbuotojams. Be to, valstybės narės per kovos su išnaudojimu darbe bendrų veiksmų dienas atliko patikrinimus, bendrus tyrimus ir ėmėsi veiksmų Europos kovos su nusikalstamumo grėsmėmis tarpdisciplininės platformos (EMPACT-THB¹⁸) pagrindu,

¹⁷ Pagrindinių teisių agentūra ir Europos Komisija (2019), „Kitoje negu jų kilmės šalis ES valstybėje narėje aptikti tėvų priežiūros netekę vaikai. Vaikų apsaugos stiprinimo gairės, visų pirma siant į prekybos žmonėmis aukas“ (*Children deprived of parental care found in an EU Member State other than their own – A guide to enhance child protection focusing on victims of trafficking*); Europos lyčių lygybės institutas (EIGE) (2018), [Gender-specific measures in anti-trafficking actions: report](#).

¹⁸ „Kovoti su prekyba žmonėmis Europos Sąjungoje, nes jos tikslas yra bet koks išnaudojimas, įskaitant seksualinį išnaudojimą ir išnaudojimą darbe, taip pat visų formų prekyba vaikais“ yra vienas iš ES kovos su nusikalstamumu prioritetų, padedantis ES politikos ciklo / Europos kovos su nusikalstamumo grėsmėmis tarpdisciplininės platformos priemonėmis 2018–2021 m. kovoti su organizuotu ir sunkių formų tarptautiniu nusikalstamumu. Žr. Tarybos išvadas dėl 2018–2021 m. ES prioritetų kovos su organizuotu ir sunkių formų tarptautiniu nusikalstamumu srityje nustatymo, ST 9450/17.

ypatingą dėmesį skirdamos didelės rizikos sektoriams¹⁹. Įgyvendinant šias priemones, buvo teikiama informacija žmonėms, kurie patiria išnaudojimui darbe vykdomos prekybos žmonėmis riziką (ypač darbo ieškantiems asmenims), migruojantiems asmenims (pavyzdžiui, migruojantiems neteisėto migrantų gabenimo maršrutais ir patiriantiems riziką dėl Viduržemio jūros regione veikiančių nusikaltėlių tinklų) ir asmenims, kurių atžvilgiu vykdoma prieglobsčio procedūra, taip pat romų bendruomenėms ir į užsienį dirbti vykstantiems asmenims.

Neseniai įsteigta Europos darbo institucija²⁰ bendradarbiaus su ES agentūromis, dirbančiomis užimtumo ir socialinės politikos srityje, taip pat su agentūromis, kovojančiomis su organizuotu nusikalstamumu ir prekyba žmonėmis, įskaitant Europolą ir Eurojustą.

Nepaisant pažangos, padarytos nustatant prekybos žmonėmis išnaudojimui darbe atvejus, pilietinės visuomenės organizacijos nurodo, kad dar reikia tobulinti darbo vietų patikrinimus ir darbo standartų kontrolę, ypač tokiuose sektoriuose kaip žemės ūkio, statybos, aprūpinimo maistu ir gėrimais, valymo, apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų sektoriai (pvz., viešbučiai) ir priežiūros sektorius (pvz., manikiūro salonai).

Kelios valstybės narės (pvz., Graikija, Nyderlandai, Austrija) pranešė, kad, siekdamos kovoti su prekyba žmonėmis išnaudojimui darbe ir užkirsti jai kelią tarptautinėse produktų tiekimo grandinėse, **patvirtino priemones, kuriomis sprendžiami verslo subjektų ir juridinių asmenų atsakomybės, išsamaus patikrinimo tiekimo grandinėje ir verslo bei žmogaus teisių santykio klausimai.** Pilietinės visuomenės organizacijos pabrėžia, kaip svarbu didinti produktų tiekimo grandinių, kuriose dažnai vykdoma prekyba žmonėmis, skaidrumą ir nustatyti išsamaus patikrinimo reikalavimus.

2.3. Kitos išnaudojimo formos

Prekybos žmonėmis kitų formų išnaudojimui aukos sudarė 18 proc. nukentėjusiųjų²¹. Tai daugiausia buvo atvejai, susiję su prekyba žmonėmis priverstiniam elgetavimui, priverstinei nusikalstamai veiklai, kūdikių pardavimui, organų išėmimui²², neteisėtam įvaikinimui, prekyba ES piliečiais, finansiškai išnaudojamais sukčiaujant, ir prekyba žmonėmis per surogaciją.

Prekyba žmonėmis priverstinei nusikalstamai veiklai ir priverstiniam elgetavimui

¹⁹ Pavyzdžiui, vykdydamos bendrą tyrimo operaciją, Bulgarijos ir Prancūzijos teisėsaugos institucijos, padedamos Europolo ir Eurojusto, išardė organizuotą nusikalstamą grupę, vežusią Bulgarijos piliečius išnaudojimui darbe Prancūzijos žemės ūkio sektoriuje. Aukomis buvo pripažinti apie 167 žmonės, sezoniskai samdomi vynuogių derliui netoli Liono nuimti. <https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/bad-harvest-for-bulgarian-french-network-exploiting-vineyard-workers>.

²⁰ 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2019/1149, kuriuo įsteigiama Europos darbo institucija, iš dalies keičiami reglamentai (EB) Nr. 883/2004, (ES) Nr. 492/2011 ir (ES) 2016/589 ir panaikinamas Sprendimas (ES) 2016/344 (OL L 186, 2019 7 11, p. 21).

²¹ Daugiau išskaidytos informacijos apie išnaudojimo formas pateikiama leidinyje „Prekybos žmonėmis duomenų ES rinkimas“ (*Data collection on trafficking in human beings in the EU*, 2020).

²² 2017–2018 m. valstybės narės pranešė apie ES nustatytus 17 prekybos žmonėmis organų išėmimui atvejų.

Pranešama, kad šių formų išnaudojimo padaugėjo kai kuriose valstybėse narėse, būtent Bulgarijoje, Kroatijoje, Graikijoje, Nyderlanduose, Lenkijoje, į tokį išnaudojimą dažnai įtraukiami vaikai. Prekyba žmonėmis priverstinei nusikalstamai veiklai siejama su smulkiais nusikaltimais, organizuotais turtiniais nusikaltimais, pvz., kišenvagyste, vagiliavimu iš parduotuvių ir kitomis vagystėmis. Ji taip pat siejama su sudėtingesnių formų nusikalstamumu, įskaitant kvalifikuotas vagystes ir sukčiavimą arba narkotikų pardavimą ir gabenimą. Abiejų formų išnaudojimui būdingas aktyvus judėjimas tarp šalių. Iš ataskaitų matyti, kad prekybos žmonėmis priverstiniam elgetavimui aukos yra, be kita ko, narkotikus ir alkoholį vartojantys žmonės, fizinę negalią turintys žmonės, priklausantys etninėms mažumoms, taip pat marginalizuotų romų bendruomenių atstovai arba sunkioje finansinėje padėtyje esantys asmenys. Prekybos žmonėmis priverstinei nusikalstamai veiklai ir priverstiniam elgetavimui aukos dažniau būna jaunesnės negu kitokiam išnaudojimui vežami nukentėjusieji. Šiais tikslais vežamas ir išnaudojamas aukas tebėra labai sudėtinga nustatyti ir atpažinti.

Prekyba žmonėmis siekiant sudaryti priverstines ir išnaudojimui skirtas fiktyvias santuokas

Apie nukentėjusiuosius, vežamus siekiant sudaryti priverstines ir išnaudojimui skirtas fiktyvias santuokas, kartais pranešama kaip apie kitų formų prekybos žmonėmis, įskaitant vykdomą seksualinio išnaudojimo ir (arba) išnaudojimo darbe tikslais, aukas. Prekyba žmonėmis šiais tikslais itin didelį pavojų kelia moterims ir vaikams. Buvo nustatyta, kad vyrauja nukentėjusieji iš marginalizuotų romų bendruomenių ir susiję su migracija, nes migrantės moterys ir mergaitės yra pažeidžiamos.

2.4. Prekyba vaikais

Nerimą kelia tai, kad tarp prekybos žmonėmis aukų nuolat aptinkama vaikų. **Vaikai sudaro beveik ketvirtadalį** visų aukų Europos Sąjungoje. Didžioji dauguma nukentėjusių vaikų Europos Sąjungoje buvo mergaitės (78 proc.). **Beveik 75 proc.** visų ES nukentėjusių vaikų buvo **ES piliečiai**. Mergaitės sudarė beveik tris ketvirtadalius (69 proc.) ES pilietybės neturinčių nukentėjusių vaikų. **Daugiau negu 60 proc.** ES nukentėjusių vaikų buvo **vežami seksualiniam išnaudojimui. Prekyba vaikais ir toliau kelia didelį susirūpinimą**, būtent prekyba mergaitėmis ir berniukais seksualiniam išnaudojimui ir priverstinei nusikalstamai veiklai – turtiniams nusikaltimams, pvz., kišenvagystei, vagiliavimui iš parduotuvių, su narkotikais susijusiems nusikaltimams, pvz., kanapių auginimui²³, ir priverstinėms, ankstyvosioms ir fiktyvioms santuokoms. Migruojantys vaikai, visų pirma nelydimi vaikai migrantai, ir toliau patiria didelę riziką būti įtraukti į prekybą žmonėmis ir išnaudojimą palei migracijos į ES ir jos viduje maršrutus. Prekiautojai žmonėmis dažnai naudojosi priėmimo centrais galimoms aukoms nustatyti ir pasirūpinti, kad jos būtų pervežtos į išnaudojimo vietas²⁴.

Valstybės narės ir ES subjektai dėjo vertingų pastangų kovoti su prekyba vaikais, t. y. i) parengė gaires, ii) sukūrė bendradarbiavimo ir paramos struktūras, iii) ėmėsi prevencijos

²³ Europolas, Europos kovos su neteisėtu migrantų gabenimu centro (EMSC) ketvirtoji 2019 m. metinė veiklos ataskaita.

²⁴ Ten pat.

iniciatyvų, iv) surengė mokymus, v) ėmėsi sąmoningumo didinimo ir informavimo veiksmų, vi) taikė švietimo priemones ir vii) nurodė teisėsaugai imtis operatyvinių veiksmų, įskaitant tarpvalstybinius veiksmus. **Nepaisant to, prekyba vaikais ir toliau vyksta, todėl, siekiant veiksmingai užkirsti kelią šiam nusikaltimui ir su juo kovoti, reikalingos griežtesnės priemonės.** Tarybos išvadose dėl kovos su seksualine prievarta prieš vaikus primenama, kad kova su **seksualine prievarta ir seksualiniu vaikų išnaudojimu** dažnai taip pat apima kovą su organizuotu nusikalstamumu ir prekyba žmonėmis²⁵. 2020 m. priimtoje ES veiksmingesnės kovos su seksualine prievarta prieš vaikus strategijoje papildomai pabrėžiama, kad vykdant prevenciją reikia atsižvelgti į ypatingas įvairių vaikų grupių, įskaitant nuo prekybos žmonėmis nukentėjusius vaikus, aplinkybes²⁶.

2.5. Besiformuojančios tendencijos

Prekiautojų žmonėmis naudojami metodai pakito dėl plataus **interneto** ir socialinės žiniasklaidos naudojimo, taip pat dėl naudojimosi **naujomis technologijomis** daugeliu prekybos žmonėmis grandinės etapų. Prekiautojai žmonėmis įgyja vis daugiau technologijų ir interneto naudojimo įgūdžių, kad išplėstų savo nusikalstamą veiklą internete ir investuotų bei paslėptų pajamas iš nusikaltimų. Tam tikrose valstybėse narėse internetas ir susijusi socialinė žiniasklaida yra pagrindinės priemonės, kuriomis naudojantis verbuojamos prekybos žmonėmis aukos, ypatingas pavojus kyla vaikams. Informacinėmis ir ryšių technologijomis naudojamosi siekiant verbuoti aukas, organizuoti jų pervežimą ir apgyvendinimą, reklamuoti aukų teikiamas paslaugas, palaikyti nusikaltėlių tarpusavio ryšius, kontroliuoti aukas ir perversi pajamas iš nusikaltimų. Pilietinės visuomenės organizacijos taip pat pažymi didėjančią interneto naudojimo prekybai žmonėmis, ypač seksualiniam išnaudojimui siekiant pelno, riziką.

Tačiau technologijos gali atlikti svarbų vaidmenį siekiant užkirsti kelią prekybai žmonėmis ir ją suardyti. Pilietinės visuomenės organizacijos pabrėžia būtinumą toliau plėtoti ir diegti technologines priemones, skirtas kovoti su nusikalstamumu. **Daugiau dėmesio reikia skirti pastangoms išnagrinėti galimybes ir pradėti naudoti naujas technologijas siekiant užkirsti kelią prekybai žmonėmis, ją suardyti ir apsaugoti jos aukas.**

Kitos besiformuojančios tendencijos, apie kurias praneša Europolas, yra susijusios su **organizuotomis nusikalstamomis grupėmis, vykdančiomis prekybą žmonėmis neteisėtam įvaikinimui**²⁷. Be to, kaip besiformuojanti tendencija buvo įvardyta **prekyba žmonėmis kelių rūšių išnaudojimui** – šioje srityje itin pažeidžiamos yra moterys ir mergaitės. Buvo pranešta apie atvejus, kai prekyba žmonėmis buvo vykdoma siekiant **parduoti kūdikius, parduoti organus**, ES pilietės buvo vežamos, kad pagimdytų ir būtų galima parduoti jų kūdikius, taip pat buvo vežami ES piliečiai, finansiškai **išnaudojami sukčiaujant**. Kai kurios pilietinės visuomenės organizacijos išreiškė susirūpinimą dėl atsirandančių prekybos žmonėmis **surogacijos tikslais** formų.

²⁵ 12862/19.

²⁶ ES veiksmingesnės kovos su seksualine prievarta prieš vaikus strategija (COM(2020) 607 final).

²⁷ EMSC ketvirtoji 2019 m. metinė veiklos ataskaita.

2.6. Migracija

Per pastaruosius trejus metus toliau tęsėsi tarptautinės apsaugos Europos Sąjungoje prašančių migrantų atvykimas. Tebėra sunku mišriuose migracijos srautuose atpažinti ir aptikti prekybos žmonėmis aukas ar galimas aukas. Ataskaitose migracijos aplinkybės buvo susietos su didesne prekybos žmonėmis rizika – prekybos žmonėmis tinklai piktnaudžiauvo didelės rizikos grupių pažeidžiamumu ir prieglobsčio procedūromis, daugiausia vėlesnio seksualinio išnaudojimo tikslais. Prekyba žmonėmis yra sudėtingas nusikalstamas reiškinys, susijęs su įvairiais kitais nusikaltimais, įskaitant pagalbines nusikalstamas veikas, kuriomis įvairiais prekybos žmonėmis grandinės etapais konkrečiomis aplinkybėmis palengvinami nusikaltimai, pvz., neteisėtas migrantų gabenimas.

Siekiant išspręsti šias problemas, reikia, kad plataus spektro subjektai visapusiškai bendradarbiautų siekdami toliau plėtoti ir tobulinti veikiančias nukreipimo sistemas, gerinti nacionalinių institucijų ir paramos organizacijų bendradarbiavimą (pvz., kai nukentėjusieji grąžinami į savo kilmės šalį), siekti gauti ES agentūrų (pvz., Europos sienų ir pakrančių apsaugos pajėgų, Pagrindinių teisių agentūros, Europos prieglobsčio paramos biuro, Europolio) paramą ir gaires ir bendradarbiauti su tarptautinėmis organizacijomis (pvz., savanoriško grįžimo atveju). Itin svarbu bendradarbiauti su kilmės ir tranzito šalimis ir svarbiausiais suinteresuotaisiais subjektais, įskaitant Jungtinių Tautų narkotikų kontrolės ir nusikalstamumo prevencijos biurą, Tarptautinę migracijos organizaciją, Jungtinių Tautų vaikų fondą, Jungtinių Tautų vyriausiąjį pabėgėlių reikalų komisarą, Tarptautinę migracijos politikos vystymo centrą ir pilietinės visuomenės organizacijas.

Europolas²⁸ pabrėžia prekybos žmonėmis ryšius su kitais nusikaltimais migracijos srityje. Pavyzdžiui, Nigerijos tinklai daro didelę įtaką ES nusikaltimų panoramai, nuolat bendradarbiaudami su vietos nusikalstamomis grupėmis darant kitų formų organizuotus nusikaltimus. Remdamasis valstybių narių operatyviniu indėliu, Europolas taip pat nurodė, kad tie tinklai piktnaudžiauja prieglobsčio mechanizmu siekdami įteisinti ir savo pačių, ir savo aukų statusą. Daugelis asmenų, įtariamų prekyba žmonėmis, turi teisėtus leidimus gyventi šalyje, šiuo metu yra prieglobsčio prašytojai arba turi pabėgėlio statusą²⁹.

Pranešama, kad pažeidžiamos migrantės ir pabėgėlės moterys bei nelydimi nepilnamečiai **nuolat patiria riziką tapti prekybos žmonėmis aukomis**. Pilietinės visuomenės organizacijos pažymi, kad nepakankamai pripažįstami migraciniai ir lytiniai nusikaltimų aspektai, todėl neproporcingai dažnai kėsiamasi į moteris ir mergaites seksualinio išnaudojimo tikslais. Be to, dėl migracijos susidariusi pažeidžiama tarptautinės apsaugos prašančių moterų padėtis joms kelia didesnę riziką tapti prekybos žmonėmis ir kitų formų smurto dėl lyties, pvz., išžaginimo ar smurto namuose, aukomis, visų pirma todėl, kad joms sunku gauti saugų būstą ir tinkamas konsultacijas. **Pilietinės visuomenės**

²⁸ <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/emsc-4th-annual-activity-report---2019>

²⁹ <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/emsc-4th-annual-activity-report---2019>

organizacijos pabrėžia, jog padedant seksualiniam išnaudojimui vežamoms aukoms ir teikiant joms paramą būtina vadovautis lyčiai atžvalgiu požiūriu.

Padėtį galėtų pagerinti valstybių narių taikomos platesnio masto prevencijos ir baudžiamojo persekiojimo priemonės ir strategijos. **Europos prieglobsčio paramos biuras (EASO) nurodo kelis veiksnius, galinčius pabloginti prekybos žmonėmis aukų galimybes pateikti ir pagrįsti tarptautinės apsaugos prašymą.** Šios problemos – tai, be kita ko, nepakankamas prekybos žmonėmis aukų ir prašymą pateikusių asmenų, kuriems kyla išnaudojimo rizika, nustatymas; neveiksmingas nukreipimo mechanizmas, kuriuo siekiama suteikti aukoms tinkamą paramą; nepakanka vietų specialiuose priėmimo / apsaugos centruose, todėl sudėtingiau aukas paremti ir apsaugoti. Kartais aukoms taikomos nacionalinio mechanizmo taisyklės neatsižvelgus į tai, kad jos gali reikėti tarptautinės apsaugos, ir todėl jų pabėgėlio statusas gali būti nepripažintas.

ES pilietybės neturinčioms prekybos žmonėmis aukoms, įskaitant prašančias tarptautinės apsaugos, taikytinų politikos priemonių ir teisės normų skirtumai gali turėti poveikį jų galimybei naudotis savo teisėmis³⁰. Prekybos žmonėmis aukos gali būti perkeltos į šalį, kurioje jos buvo išnaudojamos, kai pirmą kartą atvyko, ir todėl jos gali tapti lengviau prieinamos prekiautojams žmonėmis ir gali patirti didesnę pakartotinės prekybos žmonėmis riziką. Šiuo požiūriu pilietinės visuomenės organizacijos atkreipė dėmesį į Reglamento „Dublinas III“³¹, ES Kovos su prekyba žmonėmis direktyvos ir Leidimo gyventi šalyje direktyvos³² nuostatas.

III. KOVOS SU PREKYBA ŽMONĖMIS VEIKSMŲ REZULTATAI

Vienas iš Komisijos prioritetų tebėra tinkamas ir visiškas Kovos su prekyba žmonėmis direktyvos perkėlimas į nacionalinę teisę ir visapusiškas jos įgyvendinimas. Šiomis aplinkybėmis ES veiksmai apėmė paramą lėšomis, gairių pateikimą, žinių plėtotę ir stiprinamą bendradarbiavimą vykdant nusikaltėlių baudžiamąjį persekiojimą ir ardant jų tinklus, taip pat sąlygų sudarymą suinteresuotiesiems subjektams nustatyti aukas, joms padėti ir jas paremti, bei rūpinimąsi nusikaltimų prevencija.

Iš 2016 m. Perkėlimo į nacionalinę teisę ataskaitos³³ matyti, kad valstybės narės įdėjo daug pastangų perkeldamos Kovos su prekyba žmonėmis direktyvą į nacionalinę teisę. Tačiau ataskaitoje pažymima, kad dar yra daug galimybių tobulėti, visų pirma gerinti konkrečias vaikų apsaugos priemones, tikslinti vaikystės prezumpciją ir vaiko amžiaus

³⁰ Europos Komisija, Valstybių narių nacionalinių ir tarptautinių nukreipimo mechanizmų veikimo peržiūros tyrimas (2020).

³¹ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 604/2013, kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai, OL L 180, 2013 6 29.

³² 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyva 2004/81/EB dėl leidimo gyventi šalyje išdavimo trečiųjų šalių piliečiams, kurie yra prekybos žmonėmis aukos arba kurie dalyvavo vykdant nelegalios imigracijos padėjimo veiksmus, bendradarbiaujantiems su kompetentingomis institucijomis, OL L 261, 2004 8 6.

³³ COM(2016) 722 *final*; aiškinama kartu su ataskaita, kuria reaguojama į Kovos su prekyba žmonėmis direktyvos (COM(2016) 719) 23 straipsnio 2 dalį.

įvertinimą, gerinti apsaugą iki baudžiamojo proceso ir jo metu, gerinti galimybes gauti besąlyginę pagalbą, kompensaciją, užtikrinti nebaudimą, teikti pagalbą ir paramą nukentėjusio vaiko šeimos nariui, taip pat gerinti prevenciją. Pagal šias išvadas tolesnių veiksmų buvo imtasi 2019 m. kovo mėn., išsiunčiant valstybėms narėms informacijos prašymus. Komisija gavo atsakymus iš visų 27 valstybių narių, kurios privalo laikytis Kovos su prekyba žmonėmis direktyvos³⁴. Komisija, įgyvendindama Sutartyse numatytus savo įgaliojimus, toliau atidžiai stebės įgyvendinimo pažangą ir gali imtis tinkamų veiksmų, įskaitant, jeigu reikės, pažeidimo nagrinėjimo procedūrų inicijavimą.

3.1 Kova su nebaudžiamumo kultūra

Kai nusikalstamo verslo modelyje ir prekybos žmonėmis grandinėje dalyvaujantys asmenys nesusiduria su savo nusikalstamų veiksmų pasekmėmis, vyrauja nebaudžiamumo kultūra. Kovos su prekyba žmonėmis direktyvoje valstybės narės įpareigojamos užtikrinti, kad:

- tyrėjai ir prokuratūros galėtų naudotis veiksmingomis tyrimo priemonėmis;
- prekybos žmonėmis nusikalstamas veikas tiriantys asmenys, skyriai ir tarnybos gautų mokymus ir
- tyrėjai ir prokuratūros nebūtų priklausomi nuo aukų pranešimų ar kaltinimų.

Prekybos žmonėmis varomoji jėga yra didžiulis pelnas, kurį ji duoda organizuotoms nusikalstamoms grupėms. Siekiant veiksmingai sumažinti paklausą, reikia imtis veiksmų, kuriais iš prekyautojų žmonėmis būtų atimta finansinė nauda, ir užtikrinti, kad nusikaltimai neapsimokėtų. Pajamų ir pelno iš nusikaltimų areštas ir konfiskavimas, lėšų sekimo metodas, be kita ko, atliekant finansinius tyrimus ir bendrus tyrimus, tebėra svarbiausi nusikalstamo verslo modelio suardymo aspektai. Vykdam teisingumą nusikaltėlių atžvilgiu – be kita ko, atliekant areštus, vykdam baudžiamąjį persekiojimą ir priimant apkaltinamuosius nuosprendžius, padidėja atgrasymas – vienas iš prevencijos metodų. Norint pažaboti nebaudžiamumo kultūrą ir padidinti atskaitomybę, reikia intensyviau imtis tyrimų, vykdyti baudžiamąjį persekiojimą ir siekti apkaltinamųjų nuosprendžių ne tik prekyautojams žmonėmis, bet ir tiems, kurie pelnosi iš nusikaltimų ir išnaudoja aukas.

Nusikaltėliai Europos Sąjungoje ir toliau lieka nebaudžiami, o prekyautojams žmonėmis vykdomo baudžiamojo persekiojimo atvejų ir apkaltinamųjų nuosprendžių skaičius tebėra mažas. 2017–2018 m. Europos Sąjungoje su prekybos žmonėmis nusikalstamomis veikomis buvo susiję 11 788 įtariamieji, 6 163 baudžiamojo persekiojimo atvejai ir 2 426 apkaltinamieji nuosprendžiai. Priežastys, kodėl įtariamųjų ir baudžiamojo persekiojimo atvejų skaičius didesnis, o apkaltinamųjų nuosprendžių skaičius – mažesnis negu praėjusiu ataskaitiniu laikotarpiu³⁵, yra susijusios su daugeliu

³⁴ Danija neprivalo, Jungtinė Karalystė privalo.

³⁵ Europos Komisija, Antroji kovos su prekyba žmonėmis pažangos ataskaita (2018 m.), parengta pagal Direktyvos 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos 20 straipsnio reikalavimus, COM(2018) 777 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=COM%3A2018%3A777%3AFIN>, ir prie jos pridėtas dokumentas SWD(2018) 473 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TEXT/PDF/?uri=CELEX:52018SC0473&from=EN>; Tyrimas. Duomenų apie prekybą

veiksnių, todėl nuo apibendrinamosios tendencijų analizės reikėtų susilaikyti. Nepaisant to, mažas prekyautojų žmonėmis baudžiamojo persekiojimo atvejų skaičius ir dar mažesnis jų atžvilgiu priimtų apkaltinamųjų nuosprendžių skaičius Europos Sąjungoje, palyginti su tyrimų skaičiumi, rodo, kad patraukti nusikaltėlius atsakomybėn tebėra sudėtinga. Teisėsaugos ir teisminės institucijoms kylančios problemos, be kita ko, yra šios: i) sunku įrodyti sudėtingus nusikalstamos veikos elementus; ii) sunku užtikrinti, kad būtų pakankamai išteklių ir žinių finansiniams tyrimams atlikti, ir iii) kyla tarpvalstybinio ir tarptautinio bendradarbiavimo problemų. **Kadangi Europos Sąjungoje užregistruotų nukentėjusiųjų daug, būtina duoti tvirtą baudžiamosios teisenos sistemos atkirtį, kad būtų panaikintas nusikaltėlių nebaudžiamumas, o prekybos žmonėmis nusikaltimas taptų labai rizikingu ir labai nepelningu nusikaltimu.**

Prancūzija ataskaitoje nurodė didžiausią baudžiamojo persekiojimo už prekybą žmonėmis atvejų skaičių Europos Sąjungoje, tolesnes vietas užima Belgija, Rumunija, Austrija ir Bulgarija. Prancūzija taip pat užregistravo didžiausią apkaltinamųjų nuosprendžių už prekybos žmonėmis nusikaltimus skaičių Europos Sąjungoje, tolesnes vietas užima Rumunija, Vokietija, Ispanija ir Belgija. 70 proc. nuteistų **prekiautojų žmonėmis yra ES piliečiai. Dauguma prekyautojų žmonėmis nusikaltimus įvykdė seksualinio išnaudojimo tikslu. Mažiau negu penktadalis visų nusikaltėlių savo aukas vežė išnaudojimui darbe. Vyrai ir toliau sudarė daugumą nusikaltėlių, t. y. daugiau negu du trečdalius asmenų, kurie buvo įtariami prekyba žmonėmis, kurių atžvilgiu buvo vykdomas baudžiamasis persekiojimas ir kurie buvo nuteisti už šį nusikaltimą.**

Daugelis valstybių narių informavo **apie teisėsaugos ir teismų veiksmus, atliktus siekiant aprūpinti valdžios institucijas specialiais tyrimo metodais ir suteikti joms konkrečius įpareigojimus tirti prekybos žmonėmis nusikaltimus ir už juos vykdyti baudžiamąjį persekiojimą.** Buvo stengiamasi vykdyti **daugiau finansinių tyrimų, bendrus tyrimus ir tarpvalstybinį bendradarbiavimą,** taip pat imtis priemonių **pajamoms iš nusikaltimų areštuoti ir konfiskuoti.** Valstybės narės, siekdamos keistis informacija ir vykdyti bendrą veiklą, vis dažniau naudojasi ES **bendradarbiavimo priemonėmis,** ištekliais ir **didelio masto informacinėmis sistemomis,** ypač padedant ES agentūroms. Daugelis valstybių narių praneša, kad jungtinės tyrimų grupės pasirodė esančios veiksminga bendradarbiavimo priemonė, prisidedanti prie ikiteisminių tyrimų kokybės ir efektyvumo – greitai keičiamasi informacija ir renkami įrodymai. Prekyba žmonėmis yra tarp tų nusikaltimų, kuriems tirti sukurta daugiausia jungtinių tyrimų grupių³⁶. Eurojustas 2018–2019 m., palyginti su ankstesniais keleriais metais, užregistravo didėjantį prekybos žmonėmis bylų, koordinavimo posėdžių ir jungtinių tyrimų grupių prekybos žmonėmis srityje skaičių³⁷.

žmonėmis Europos Sąjungoje rinkimas (2018), https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-security/20181204_data-collection-study.pdf

³⁶ 2019 m. 26 iš 103 jungtinių tyrimų grupių buvo sudarytos prekybos žmonėmis byloms tirti.

³⁷ 2018–2019 m. – 4 koordinavimo centrus, 96 koordinavimo posėdžius, 333 naujas prekybos žmonėmis bylas, 118 jungtinių tyrimų grupių, tiriančių prekybos žmonėmis bylas.

Europolas iš valstybių narių gavo vis daugiau informacijos, todėl gerokai pagerėjo teisėsaugos institucijoms teikiama pagalba. 2019 m. Europos kovos su nusikalstamumo grėsmėmis tarpdisciplininės platformos operatyviniais veiksmais kovos su prekyba žmonėmis srityje buvo atlikti 825 areštai, nustatyti 8 824 įtariamieji ir 1 307 galimi nukentėjusieji, įskaitant 69 vaikus, nustatytos arba išardytos 94 organizuotos nusikalstamos grupės ir išaldyta 1,5 mln. EUR vertės turto bankų sąskaitose, įmonėse ir interneto domenuose³⁸. **Nors tam tikros valstybės narės vis labiau naudojasi baudžiamosios teisenos priemonėmis nusikalstamu būdu įgytam turtui išaldyti ir konfiskuoti, apskritai nusikalstamu būdu įgyto turto Europos Sąjungoje tebėra išaldoma nedaug.**

Kompetentingos institucijos, siekdamos užkirsti kelią sunkiems nusikaltimams, įskaitant prekybos žmonėmis atvejus, juos tirti ir (arba) vykdyti baudžiamąjį persekiojimą, svarsto galimybę naudotis didelio masto IT sistemomis, įskaitant Vizų informacinę sistemą, Šengeno informacinę sistemą (SIS II) ir EURODAC³⁹. Naudodamasi SIS II, valdžios institucijos įgyja galimybę nustatyti (be kita ko, ir pagal pirštų atspaudus) prekyautojus žmonėmis, tirti jų nusikaltimus ir vykdyti baudžiamąjį persekiojimą, taip pat nustatyti ir apsaugoti nukentėjusiuosius. Ši sistema taip pat sudaro sąlygas nustatyti tam tikrų nusikaltėlių naudojamų daiktų, pavyzdžiui, transporto priemonių, laivų, konteinerių ir kelionės dokumentų, buvimo vietą ir juos areštuoti. Valstybės narės, Komisija ir „eu-LISA“⁴⁰ planuoja toliau tobulinti ir pasirengti sustiprinti SIS II, o nuo 2021 m. pabaigos tai suteiks teisėsaugos bendruomenei papildomų priemonių. Sąveikumo sistemos modernizavimas galėtų būti svarbus veiksnys gerinant prekybos žmonėmis aukų, įskaitant vaikus, ir nusikaltėlių nustatymą.

Prekybos žmonėmis prevencija buvo aukščiausias 2017 m. Komisijos komunikato dėl aktyvesnių ES veiksmų, kuriais siekiama kovoti su prekyba žmonėmis (toliau – 2017 m. komunikatas), prioritetas⁴¹. Kovos su prekyba žmonėmis direktyvoje nustatyti konkretūs reikalavimai valstybėms narėms, be kita ko, imtis veiksmų, kuriais būtų atgrasoma nuo naudojimosi prekyba žmonėmis ir sumažinama jos paklausa, ir apsvarstyti galimybes kriminalizuoti naudojimąsi prekybos žmonėmis aukų teikiamomis paslaugomis. Vienas iš svarbiausių 2017 m. komunikate numatytų veiksmų – Europos Komisija paragino valstybes nares kriminalizuoti naudojimąsi prekybos žmonėmis aukų teikiamomis paslaugomis, kai asmuo žino, kad jis tokiomis paslaugomis naudojasi. Iš Europos Komisijos 2016 m. „Naudojimosi ataskaitos“ „matyti, kad susiklostė gana įvairialypė teisinė padėtis, kuri nepadeda veiksmingai mažinti tokių paslaugų paklausos“⁴². Nacionaliniu lygmeniu teisėkūros priemonėse, kurių buvo imtasi pagal Kovos su prekyba

³⁸ <https://www.consilium.europa.eu/media/44281/information-note-empact.pdf>;
<https://newsroom.consilium.europa.eu/videos/127612-empact-2019-results-20200602>. Visos Europos kovos su nusikalstamumo grėsmėmis tarpdisciplininės platformos 2019 m. rezultatų informacijos suvestinės pateikiamos čia (kovos su prekyba žmonėmis duomenys yra 6 ir 7 puslapiuose): <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7623-2020-INIT/en/pdf>

³⁹ [EURODAC reglamentu](https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/identification-of-applicants_en) sukuriamą ES prieglobsčio prašytojų pirštų atspaudų duomenų bazę: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/identification-of-applicants_en

⁴⁰ Europos Sąjungos didelės apimties IT sistemų laisvės, saugumo ir teisingumo erdvėje operacijų valdymo agentūra

⁴¹ COM(2017) 728 final.

⁴² COM(2016) 719 final.

žmonėmis direktyvos 18 straipsnio 4 dalį, vadovaujamosi skirtingais metodais užkirsti kelią nusikaltimui ir sumažinti neteisėtą prekybos žmonėmis aukų paslaugų paklausą, naudojimąsi jomis ir aukų išnaudojimą. Šie skirtumai būdingi tokių nacionalinių priemonių taikymo sričiai, tikslams ir (arba) konkrečioms reikalavimams. Nuo antrosios pažangos ataskaitos mažiau valstybių narių pranešė apie naujų įstatymų priėmimą arba galiojančių teisės aktų keitimą siekiant sumažinti naudojimąsi prekybos žmonėmis aukų paslaugomis arba šį naudojimą kriminalizuoti (pvz., Estija, Kipras, Liuksemburgas, Švedija ir Airija). Nyderlandai pranešė apie vykdomas teisėkūros iniciatyvas, o kitos valstybės, pavyzdžiui, Latvija, Vengrija ir Ispanija, svarsto galimybę priimti teisės aktus.

Pilietinės visuomenės organizacijos pabrėžia, kad tais atvejais, kai galioja tokios teisės aktų nuostatos, jų vykdymas yra ribotas, o baudžiamojo persekiojimo atvejų ir apkaltinamųjų nuosprendžių daugėja pamažu. Jos pritaria Komisijos prioritetui raginti to dar nepadariusias valstybes nars kriminalizuoti naudojimąsi prekybos žmonėmis aukų teikiamomis paslaugomis, kai asmuo žino, kad jis tokiomis paslaugomis naudojasi, ir pabrėžia, kaip svarbu kriminalizuoti naudojimąsi visų rūšių veiklai išnaudojamų aukų paslaugomis.

Duomenys apie nacionalinėje teisėje nustatytą naudojimosi prekybos žmonėmis aukų teikiamomis paslaugomis nusikalstamą veiką buvo renkami antrą kartą. 11 valstybių narių pranešė apie iš viso 170 įtariamųjų, 132 baudžiamojo persekiojimo atvejus ir 133 apkaltinamuosius nuosprendžius, susijusius su naudojimosi prekybos žmonėmis aukų teikiamomis paslaugomis nusikalstama veika.

3.2 Aukų galimybės naudotis savo teisėmis ir jas įgyvendinti

Vienas iš 2017 m. komunikate išdėstytų prioritetų – „prekybos žmonėmis aukoms suteikti geresnę galimybę naudotis savo teisėmis ir jas įgyvendinti“. ES teisėje numatyta padėti prekybos žmonėmis aukoms, jas remti ir saugoti pagal įvairius teisėkūros procedūra priimtus aktus, įskaitant Kovos su prekyba žmonėmis direktyvą, Direktyvą 2004/81/EB dėl leidimo gyventi šalyje, Direktyvą 2012/29/ES dėl nusikaltimų aukų teisių⁴³ ir Kompensacijos direktyvą⁴⁴. Valstybės narės ir pilietinės visuomenės organizacijos pranešė, kad įvykdyta nemažai pokyčių teisėkūros ir politikos srityse, kuriais aukoms sudaromos sąlygos naudotis savo teisėmis į pagalbą, paramą ir apsaugą, taip pat ir tarpvalstybinėmis aplinkybėmis, ir jas įgyvendinti. Daugelis valstybių narių dalyvavo Europos nusikalstamumo prevencijos tinklo ir Europolo vykdomoje kampanijoje dėl prekybos žmonėmis aukų teisių⁴⁵, kuria buvo siekiama užmegzti ryšį su galimomis aukomis ir jas informuoti apie pagalbą, apsaugą ir jų teises įvairiose ES šalyse⁴⁶.

⁴³ 2012 m. spalio 25 d. Direktyva 2012/29/ES, kuria nustatomi būtiniausi nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos standartai ir kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2001/220/TVR, OL L 315, 2012 11 14, p. 57.

⁴⁴ 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyva 2004/80/EB dėl kompensacijos nusikaltimų aukoms, OL L 261, 2004 8 6, p. 15.

⁴⁵ <https://eucpn.org/preventhumantrafficking>

⁴⁶ 23 dalyvaujančios šalys yra Airija, Austrija, Belgija, Bulgarija, Čekija, Estija, Graikija, Islandija, Ispanija, Kipras, Kroatija, Latvija, Lenkija, Lietuva, Liuksemburgas, Malta, Nyderlandai, Norvegija, Portugalija, Rumunija, Slovakija, Slovėnija ir Vengrija. Žr.: <https://eucpn.org/preventhumantrafficking>

Daugelyje ataskaitų kaip prioritetai buvo įvardyti rūpinimasis konkrečiais aukų poreikiais ir būtinumas atsižvelgti į jų asmeninę istoriją bei užtikrinti, kad jos būtų teikiamos suasmenintos paslaugos. Valstybės narės ir pilietinės visuomenės organizacijos priminė, kad reikalingas efektyvus ir veiksmingas, tarpinstitucinis plataus pobūdžio požiūris, be kita ko, pasitelkiant daugiakalbius darbuotojus. Daugelis teisėkūros pokyčių susiję su Nusikaltimų aukų teisių direktyvos perkėlimu į nacionalinę teisę ir įgyvendinimu, be kita ko, siekiant apsaugoti aukas baudžiamajame procese ir nukentėjusiems vaikams taikyti apsaugos ir paramos priemonės.

Visos valstybės narės, išskyrus vieną, taiko nacionalinius nukreipimo mechanizmus, skirtus ankstyvam prekybos žmonėmis aukų nustatymui, pagalbai ir paramai joms pagerinti. Nukreipimo mechanizmų taikymo sritis, veikimas ir oficialumo lygis įvairiose valstybėse narėse skiriasi. Visos valstybės narės naudoja bent jau kai kurias priemones ir procedūras aukų nustatymui pagerinti (pvz., rodiklius, į konkrečias didelės rizikos grupes orientuotas gaires, bendrą teisėsaugos iniciatyvą, darbo inspektorius, migracijos tarnybas). Pavyzdžiui, Graikija praneša, kad jos nacionalinis nukreipimo mechanizmas įsigaliojo 2019 m. Ispanija nustatė galimų prekybos žmonėmis aukų, kurios kreipiasi tarptautinės apsaugos Madrido Barachaso oro uoste, nukreipimo procedūrą. Prekybos žmonėmis aukoms skirtos pagalbos linijos yra dar viena priemonė, sudaranti sąlygas nustatyti aukas ir suteikti joms galimybių gauti paramos paslaugas. Be to, norint oficialiai nustatyti nukentėjusius vaikus, reikia papildomų subjektų, patikslinti procedūras ir apskritai taikyti vaiko interesų principą. Nustatant nukentėjusius vaikus dalyvauja ne tik teisėsauga, policija, sienos apsaugos institucijos ir pilietinės visuomenės organizacijos, bet ir kiti subjektai, pvz., migracijos pareigūnai, darbo inspektoriai ir diplomatinės tarnybos. Valstybių narių nacionalinių ir tarptautinių nukreipimo mechanizmų veikimo peržiūros tyrime pabrėžiamos konkrečios problemos, kylančios nustatant aukas jų pačių valstybėse narėse, visų pirma todėl, kad nustatymo sistema specialiai pritaikyta ES pilietybės neturinčioms aukoms nustatyti ir nėra pakankamai veiksminga siekiant padėti ES aukoms, ypač vaikams⁴⁷.

Valstybės narės pranešė apie specialiai vaikams skirtas priemones, kuriomis siekiama pagerinti prekybos žmonėmis aukų nustatymą ir patobulinti nukreipimo procedūras. Tai, be kita ko, yra gairių priėmimas, specializuotų įstaigų ir apgyvendinimo centrų steigimas ir globos įstatymų dėl tėvų globos netekusių vaikų dalinis keitimas⁴⁸.

Konkrečioms lytims skirtos priemonės – tai politikos priemonės, kuriomis siekiama teikti informaciją sveikatos priežiūros darbuotojams, kad būtų galima nustatyti moteris ir mergaites, nukentėjusias nuo prekybos žmonėmis seksualinio išnaudojimo tikslais, taip pat organizuoti mokymus ir parengti gaires smurto dėl lyties, apimančio ir seksualinį išnaudojimą, klausimais, taip pat įdiegti pagalbos procedūras, visų pirma skirtas moterims ir vaikams migrantų antplūdžio valdymo centruose. Valstybės narės pranešė, kad geresnės nacionalinių institucijų bei kitų suinteresuotųjų subjektų, dalyvaujančių aukų nustatymo ir nukreipimo procedūrų tobulinimo procese, žinios ir pajėgumai padėjo

⁴⁷ Europos Komisija, Valstybių narių nacionalinių ir tarptautinių nukreipimo mechanizmų veikimo peržiūros tyrimas (2020).

⁴⁸ Pagrindinių teisių agentūra ir toliau padeda valstybėms narėms, pvz., Graikijai ir Italijai, stiprinti globos sistemas, skiriant dėmesio ir nuo prekybos žmonėmis nukentėjusiems vaikams.

pagerinti nukentėjusiųjų nustatymą ir dabar nustatoma daugiau aukų. Vis dėlto tarptautinės apsaugos prašančių vaikų atveju vaikų apsaugos tarnybų dalyvavimas nukreipimo mechanizmuose šiuo metu yra ribotas – jos turi būti įtraukiamos aktyviau.

Valstybės narės taip pat pabrėžė, kad, siekiant nustatyti reiškinio mastą ir įvardyti poreikius, kuriuos reikia patenkinti, buvo naudinga taikyti aiškiai apibrėžtus procesus, nustatytus vaidmenis ir pagal lytį bei amžių išskaidytus duomenis. Pilietinės visuomenės organizacijos apgailestavo, kad kai kuriose ES valstybėse narėse jos nebuvo įtrauktos į oficialų nustatymo procesą. Jos taip pat pabrėžė nenuoseklų atsigavimo ir apmąstymų laikotarpio taikymą įvairiose valstybėse narėse, nepakankamą ankstyvą teisinę intervenciją ir nepakankamus nustatymo procese dalyvaujančių specialistų mokymus, o dėl to aukos gali būti oficialiai nenustatomos. Dar nėra išspręstas nebaudimo nuostatos taikymo klausimas – pagal šią nuostatą aukos neturėtų būti baudžiamos už nusikaltimus, kuriuos buvo priverstos padaryti, ir aukų galimybių gauti kompensaciją klausimas.

3.3 Svarbiausi veiksmai

Kadangi prekyba žmonėmis yra sudėtingas reiškinys, jis buvo sistemingai aptariamas svarbiausiose aktualiose ES politikos srityse, pvz., saugumo, migracijos, teisingumo, lyčių lygybės, kovos su diskriminavimu, pagrindinių teisių, vaikų apsaugos, užimtumo, žemės ūkio ir žvejybos, vystymosi, mokslinių tyrimų ir humanitarinės pagalbos⁴⁹.

Prekybos žmonėmis išorinė ir vidinė dimensijos yra tarpusavyje labai susijusios. Komisijos tarnybos ir Europos išorės veiksmų tarnyba, siekdamos užtikrinti darnią ir koordinuotą kovos su šiuo nusikaltimu koncepciją, atliko plačios apimties darbą. Prekyba žmonėmis aptariama įvairiausiuose politikos dokumentuose, t. y., be kita ko, Visuotinėje ES užsienio ir saugumo politikos strategijoje, 2020–2024 m. ES žmogaus teisių ir demokratijos veiksmų plane⁵⁰, Bendrame komunikate „Visapusiškos strategijos su Afrika kūrimas“⁵¹, ES Bendroje strategijoje dėl Vakarų Balkanų⁵² ir Europos kaimynystės politikoje.

Civilinės ir karinės bendros saugumo ir gynybos politikos^{53,54} misijos yra svarbi kovos su organizuotu nusikalstamumu priemonė. Centrinėje Viduržemio jūros regiono dalyje

⁴⁹ Pastarojo meto pavyzdžius žr.: Lygybės sąjunga. 2020–2025 m. lyčių lygybės strategija (angl. „A Union of Equality: Gender Equality Strategy 2020-2025“); 2020–2025 m. ES strategija dėl nusikaltimų aukų teisių (COM(2020) 258 *final*); ES veiksmingesnės kovos su seksualine prievarta prieš vaikus strategija (COM(2020) 607 *final*); 2021–2025 m. ES kovos su narkotikais darbotvarkė ir veiksmų planas (COM(2020) 606 *final*).

⁵⁰ Priedas prie Bendro komunikato Europos Parlamentui ir Tarybai „2020–2024 m. ES žmogaus teisių ir demokratijos veiksmų planas“, JOIN(2020) 5 *final*, <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/10101/2020/LT/JOIN-2020-5-F1-LT-ANNEX-1-PART-1.PDF>

⁵¹ Bendras komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai „Visapusiškos strategijos su Afrika kūrimas“, JOIN(2020) 4 *final*, https://ec.europa.eu/international-partnerships/system/files/communication-eu-africa-strategy-join-2020-4-final_en.pdf

⁵² Strasbūras, 2018 m. vasario 6 d. COM(2018) 65 *final*.

⁵³ BENDRAS TARNYBŲ DARBINIS DOKUMENTAS „Susitarimo dėl civilinių BSGP pajėgumų įgyvendinimo bendras veiksmų planas“, 8962/19.

⁵⁴ Tarybos ir Taryboje posėdžiavusių valstybių narių vyriausybės atstovų išvados dėl Susitarimo dėl civilinių BSGP pajėgumų sudarymo, 14305/18.

EUNAVFOR MED operacija SOPHIA atliko lemiamą vaidmenį gerinant bendrą saugumą jūroje ir padėjo suardyti ir likviduoti neteisėtai migrantus gabenančių asmenų ir prekyautojų žmonių verslo modelį ir nusikaltėlių tinklus ir pagerinti bendradarbiavimą su įvairaus pobūdžio organizacijomis. Operaciją SOPHIA nuo 2020 m. kovo 31 d. pakeitė EUNAVFOR MED operacija IRINI, kurios vienas iš pagrindinių uždavinių – įgyvendinti JT ginklų embargą Libijoje ir kartu padėti suardyti neteisėto migrantų gabenimo ir prekybos žmonių tinklų verslo modelį.

Prekybos žmonėmis klausimas plačiai aptariamas vystymosi ir bendradarbiavimo dokumentuose, susijusiuose su Darnaus vystymosi darbotvarke iki 2030 m. Prekybos žmonėmis klausimas įtrauktas į tris konkrečius tikslus, įskaitant visų formų smurto prieš moteris ir mergaites, taip pat ir seksualinio išnaudojimo, panaikinimą (Darnaus vystymo tikslas (DVT) 5.2), prekybos žmonėmis ir priverčiamojo darbo panaikinimą (DVT 8.7) ir prekybos vaikais panaikinimą (DVT 16.2). ES dalyvauja Jungtinių Tautų konvencijos prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą ir jos protokolų, taip pat apimančių kovą su prekyba žmonėmis, peržiūros procese.

Įvairios išorės politikos priemonės, partnerystės ir iniciatyvos su trečiosiomis šalimis ar regioninėmis organizacijomis ir toliau padeda kovoti su prekyba žmonėmis, visų pirma imantis tolesnių veiksmų pagal bendrą Valetos veiksmų planą, pvz., vykdam Chartumo ir Rabato procesus.

Vienas iš prioritetų tebėra sudaryti sąlygas finansuoti kovos su prekyba žmonėmis iniciatyvas Europos Sąjungoje ir šalyse partnerėse. Valstybės narės pranešė apie projektus, finansuojamus pagal pasidalijamąjį valdymą ir įgyvendinamus pagal nacionalines programas, kuriomis administruojamas Vidaus saugumo fondas arba Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondas; taip pat apie tarptautinius projektus, finansuojamus ES dotacijomis iš Vidaus saugumo fondo (VSF-policija) ir Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo. Projektai taip pat toliau finansuojami:

- kitais ES finansavimo šaltiniais (pvz., pagal Europos Sąjungos Teisių, lygybės ir pilietiškumo programą);
- Europos kovos su nusikalstamumo grėsmėmis tarpdisciplininės platformos veiksmų, numatytų ES agentūrų biudžetuose, lėšomis;
- nacionalinėmis lėšomis;
- pagal ES ir JT iniciatyvą „Spotlight“;
- ES pagalbos Afrikai patikos fondo lėšomis;
- „Glo.Act“ iniciatyvos, vystomojo bendradarbiavimo finansinės priemonės lėšomis ir
- Europos plėtros fondo lėšomis.

Siekiant sudaryti sąlygas darniai politikai ir užtikrinti nuoseklumą, ES lygmeniu toliau buvo atliekamas koordinavimo darbas:

- rengiami teminiai ir struktūrizuoti ES pilietinės visuomenės platformos posėdžiai kovos su prekyba žmonėmis srityje, taip pat ES nacionalinių pranešėjų tinklo ir lygiaverčių mechanizmų posėdžiai;

- 10 ES agentūrų, kurios 2018 m. pasirašė Bendrą pareiškimą dėl įsipareigojimo bendradarbiauti sprendžiant prekybos žmonėmis problemą, koordinavimo posėdžiai;
- Europos Komisijos tarpžinybinė grupė ir
- posėdžiai su kitų ES institucijų (Europos Parlamento ir Tarybos) atstovais.

Taip pat buvo toliau vykdomas tarptautinis bendradarbiavimas, be kita ko, ir su tarptautinėmis organizacijomis ir JT organais.

4 IŠVADOS

Pagrindiniai šioje ataskaitoje konstatuoti faktai rodo, kad prekyba žmonėmis Europos Sąjungoje ne sumažėjo, o evoliucionavo, ir kilo naujų pavojų. Daugybė aukų ir toliau patiria smurtą, grasinimus ir didžiulę prekybos žmonėmis daromą žalą. Prekyba žmonėmis sukelia milžiniškas žmogiškąsias, socialines ir ekonomines sąnaudas, o prekiautojai žmonėmis ir kiti subjektai, kurie žinodami arba nežinodami įtraukiami į neteisėtą verslą prekybos žmonėmis grandinėje, gauna didžiulį pelną. Siekiant pagerinti esamą padėtį, būtina duoti atkirtį nusikaltėlių, naudotojų, išnaudotojų ir pelno gavėjų nebaudžiamumui.

Ataskaitoje taip pat pažymima, kad derama pažanga padaryta tarpvalstybinio bendradarbiavimo ES viduje ir su ES nepriklausančiomis šalimis srityje, apimančioje tarpvalstybinius operatyvinius teisėsaugos ir teismų veiksmus, taip pat įgyvendinant ir tobulinant nacionalinius ir tarpvalstybinius nukreipimo mechanizmus bei plėtojant žinių apie šį reiškinį bazę. Nepaisant to, baudžiamojo persekiojimo atvejų ir apkaltinamųjų nuosprendžių skaičius tebėra mažas, o aukų tebėra daug. Gana skirtinga teisinė padėtis, susijusi su naudojimosi prekybos žmonėmis aukų teikiamomis paslaugomis kriminalizavimu, gali trukdyti toliau siekti atgrasyti tokių paslaugų paklausą. Aukoms teikiant pagalbą, paramą ir apsaugą, neatsižvelgiama į jų poreikius, susijusius su jų išnaudojimo forma, jų lytimi, amžiumi ir specialiais poreikiais bei aplinkybėmis. Duomenys registruojami ir pateikiami nenuosekliai. Tarp nustatytų susirūpinimą keliančių aspektų pabrėžiamas prastas Kovos su prekyba žmonėmis direktyvos įgyvendinimas valstybėse narėse, jį reikia dar labiau tobulinti.

Prekyba žmonėmis yra tarpvalstybinis nusikaltimas, tenkinantis neteisėtą paklausą iš ES ir kitų šalių ir turintis neigiamą poveikį visoms ES valstybėms narėms. Siekiant įveikti bendras grėsmes, bendradarbiavimą būtų galima pagerinti aktyviau plėtojant ES ir ne ES šalių partnerystės saugumo srityje. Toks požiūris būtų grindžiamas bendrais saugumo interesais ir nusistovėjusiu bendradarbiavimu bei dialogu saugumo klausimais⁵⁵. Padaryta nepakankama pažanga ir besiformuojančios prekybos žmonėmis tendencijos verčia atrasti naują strateginį požiūrį į būtinumą panaikinti prekybą žmonėmis. Šie veiksmai bus išplėtoti rengiant Kovos su organizuotu nusikalstamumu darbotvarkę.

⁵⁵ COM(2020) 605 *final*.